

Shalom Bayis

Show# 185 | September 1st 2018

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה כא אות ו

ועתה פן ישלח ידו, א"ר אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקדוש ברוך הוא פתח של תשובה, ועתה, אין ועתה אלא תשובה, שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך וגו', והוא אומר פן ואין פן אלא לאו, אמר הקדוש ברוך הוא ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים, אתמהא, ואם אוכל הוא חי לעולם, לפיכך וישלחו ה' אלהים מגן עדן כיון ששלחו התחיל מקונן עליו ואמר הן האדם היה כאחד ממנו.

זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת בראשית דף לד עמוד ב

ויהי היום ויבואו בני האלקים כו' [איוב א] א"ר שמעון בן לקיש הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. א"ר יהודה אותו היום יום של ראש השנה היה יום שיש לכל אדם לחזור למוטב וכך תראה אין דרכו של יצר הרע לקטרג אלא בשעה שהיא רוצה לחזור למוטב.

ליקוטי תורה מהמגיד מטשרנוביל

להבין מה שאנו אומרים צקוכות זמן שמחסינו : הנה כתיב חמה אסר לא עבדת את ה' אלהיך צשומחה כי עיקר העובדות לריך להיות צשומחה שאני עובד את הצורא צרוך הוא ממלא כל עלמין וקוצצ כ"ע וכל העולמות והצוראים כאין נגדו והצורה שכינהו על ישראל ציחוד כונה שכתב וצך צחר ה' להיות לו לעם קבולה כיום הזה ועבדות צשומחה הוא גדול מאוד כי צזמן שהיה צית המקדש קיים היו שואפים רוח הקודש על ידי שומחה אך לריך להיות ירא לכפשו צכל עת שמה העבדות והשומחה אינה צאמה ולכך כתיב וגילו צרעדה צמקום גילה שם מהא רעדה שמה לא עבדת את הצורא צאמה והנה לריך צכל הסנה לעבוד את הצורא צרוך הוא וצריך שמו צשומחה : אך צקוכות הוא הכנה והזמנה לכל ימות הסנה כי מה שמקצלים אור וקדושה צקוכות הוא על כל השנה - והוא זמן שמחסינו זמן הוא לשון הזמנה לכל הסנה :

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן יג (אלף פז)

שאלה ראובן היה חבוש בבית האסורים ולא היה יכול לצאת להתפלל בעשרה ולעשות המצות והתחנן לפני השר או ההגמון ולא אבה שמוע להניחו זולתי יום אחד בשנה איזה יום שיחפוץ. יורה המורה איזה יום מכל ימות השנה יבחר ראובן הנזכר ללכת לבית הכנסת:

תשובה הנה ראיתי אחד מחכמי דורנו בתשובה דבר זה צלל במים אדירים והעלה חרס בידו ועל יסוד רעוע בנה יסודו. בתחלה כתב דעדיף יום הכפורים ואח"כ החליפו ביום הפורים משום מקרא מגילה ופרסומי נסא דבעינן עשרה ואין ראוי לסמוך על דבריו. אבל מה שראוי לסמוך עליו הוא דאנן קי"ל דאין מעבירין על המצות ואין חולק בזה כלל הלכך המצוה הראשונה שתבא לידו שאי אפשר לעשותה והוא חבוש בבית האסורים קודמת ואין משגיחין אם המצוה שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה שאי אתה יודע מתן שכרן של מצות וזה פשוט מאד אצלי. דוד בן שלמה נ' אבי זמרא:

שו"ת חכם צבי סימן קו

כתב מהרדב"ז בתשו' י"ג מי שהיה חבוש בבית האסורין ונתנו לו רשות לצאת פע"א בשנה אין חוששין למצוה קלה או חמורה אלא כיון דקיי"ל אין מעבירין על המצות המצוה הראשונה שתבא לידו וא"א לעשותה בבית האסורין יעשנה ויש להקשות על זה דקמבעיא לן בפ' התכלת /דף/ מ"ט ציבור שאין להם תמידין ומוספין איזה מהן קודם ומוקי לה במוספין דהאידינא ותמידין דלמחר תדיר עדיף או מקודש עדיף ואי כסברת הרב ז"ל אף אי תדיר עדיף מוספין קדמי מטעם דאין מעבירין על המצות א"ו דלא אמרינן אין מעבירין עה"מ אלא בשתייהן שוות אבל לא בדחד מיניהו עדיף ובהכי ניחא ליה מאי דק"ל להתוס' בפ' כל התדיר צ"א ע"א ד"ה תא שמע וז"ל וצריך לדקדק בפ' התכלת גבי התמידין אין מעכבין את המוספין דאיכא כי הך בעיין דתדיר ומקודש ולא פשיט מיניה מידי דלא מייתי הכא ראיות דהתם והנהו דהכא לא מייתי התם ועם האמור ניחא דהך דפ' כל התדיר שתייהן לפניו ואין כאן העברה על המצות והכי נינהו כל הראיות דמייתי ובההיא דפ' התכלת צריך להעביר על המצות כן הראיה שהביא ממוספין אין מעכבין את התמידין כו' אלמא כי הדדי נינהו אין להביאה כאן דדילמא בששתייהן לפניו תדיר עדיף אלא דהתם אהניא ליה הא דאין מעבירין על המצות למקודש לשוויי' כי תדיר אבל הראיה השני' שהביא מאין פוחתין ששה טלאים בלישכה דבעי למפשט דתדיר עדיף ממקודש אפי' היכא דצריך לעבור על המצות הוה מצי לאתויי הכא במכל שכן אלא דלא חש לאתוייה כיון דלא מצי לאתויי ראיה קמייתא והך בתרייתא נמי אידחיא אלא שיש לנו לחוש לאותה שאמרו בריש פ"ד אחין דילמא אדמייבם חד מיית אידך וקבטיל מצות יבמין והתוס' שם חילקו בין מיתה לזמן מועט דלא חיישינן לה כאותה דיום הכיפורים למיתה דזמן מרובה דודאי חיישי' שמא ימות אליבא דכ"ע וא"כ היה לנו לחלק בנדון הרב ז"ל בין כשהמצוה שנייה היא לזמן מרובה דחיישינן לשמא ימות לכשהשנייה היא לזמן קרוב דלא חיישינן לשמא ימות בזמן מועט דהא קיי"ל כרבנן דפליגי עליה דר"י דאמר אף אשה אחרת מתקינין לו וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהל' עבודת יה"כ וכן ס"ל להרב בעל תה"ד שפסק בתשו' ל"ה שיש להמתין מלברך על הירח עד מוצאי שבת ול"ח שמא ימות בזמן מועט כזה ויש לי מקום עיון בדברי הרמב"ם

ז"ל שבריש פ' תשיעי מה' תרומות פסק כאותה ברייתא דכל הגט כ"ח דהאומר לאשתו הרי זה גיטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ש"מ דס"ל דחיישין לשמא ימות לאלתר ובהל"ה י"כ פסק דלא כרבי יהודא ולא די שהדברים סותרין זא"ז אלא שרואה אני הדברים ק"ו דהשתא ביוה"כ דמעלה היא והוה לן למיעבד כרבי יודא כדאמר רב הונא ברי' דר"י בפ' הישן כ"ד אפי"ה לא חיישין למיעבד מעלה גבי תרומה דלא שייכא הך מעלה לא כ"ש ואין לומר דהיא הנותנת דכיון דכפרת כל ישראל תלויה בזה ניחוש אפי' לתרתי תלת וכמ"ש התוס' רפ"ק דיומא בתירוצא בתרא דההיא תירוצא ליכ"ל אלא אי לא חיישי' מן הדין לשמא ימות לזמן מועט בחד אלא דמשום חששא בעלמא חיישין לה גבי ביטול מצות יבמין ולהכי קאמרי רבנן דאי בעית למיחש לחששא בעלמא הכא ביה"כ איכא למיחש אפי' לב' ג' אבל אי ס"ל דמן הדין יש לנו לחוש למיתה אחד אפי' לזמן מועט וכההיא דתרומה תו ליכא למימר דניחוש גם למיתת ב' ג' דודאי מיתת ב' ג' לא שכיחא בזמן מועט ואין לנו מן הדין לחוש להם וכי תסיק אדעתין דלענין יה"כ יש לנו להקל עליו מה שהיא צריך מן הדין מפני שאי אפשר לנו להחמיר יותר מן הדין הא ודאי ליתא ואין להק' א"כ מה בין תירוצא בתרא לתירוצא קמא דבתירוצא קמא ההיא דיבמות מיירי לזמן מרובה ובתירוצא בתרא ההיא דיבמת /דיבמות/ נמי מיירי בזמן מועט וא"ת תיקשי לרב הונא ברי' דר"י דמפרש טעמא דר"י משום מעלה עשו בכפרה הא בעלמא לא חייש ר"י למיתה והא הרי זה גיטך שעה א' קודם למיתתו דחייש ר"י למיתה לאלתר דהא ההיא מתנית' ר"י היא וי"ל דר"ה ברי' דר"י אליבא דמאי דאפכינן ואמרינן דר"מ חייש למיתה ור"י לא חייש למיתה קמפרש הכי דע"כ ההיא דהרי זה גיטך נמי ר"מ היא ולא ר"י אבל להרמב"ם ודאי קשה וצ"ע וכיון שלא ירדנו לסוף דעת הרמב"ם ז"ל היה לנו לומר דלמיתה דחד נמי ל"ח לזמן מועט ואם יזדמנו לו ב' מצות א' קלה היום וא' חמורה למחר ימתין על החמורה למחר אלא שרואה אני דברי הרדב"ז ז"ל תלמוד ערוך הם בפ"ק דמ"ק ר' יונתן בן עסמאי ור"י בן גרי' דקא רמו קראי אהדדי כתיב פלס מעגל רגליך וכתוב אורח חיים פן תפלו ל"ק כאן במצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כגון במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים ופירשיז"ל פלס כלומר שקול המצוה ועיין בהן איזה גדולה ועשה הגדולה וכתוב פן תפלו דמשמע כל מצוה שתבא לידך עשה אותה בין גדולה בין קטנה ואל תניח קטנה מפני הגדולה מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים עשה אתה הגדולה וחביריך יעשו הקטנה מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים אל תפלו אלא מצוה שבאה לידך בין גדולה בין קטנה עשה ומסתמא דברי הרדב"ז ז"ל במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים מיירי וההיא דברכת הלבנה שפסק הרב בת"ה שיש לנו להמתין ל"ק דהתם המצוה ההיא נעשית באופן יותר משובח לכן יש להמתין כדי לקיימה על צד היותר טוב וכן ההיא דתמידין ומוספין יש לומר דכחדא מצוה חשיבי דתרווייהו עבודת הקרבנות ובחד בהמה נינהו אבל במצות שונות אין מעבירין קלה מפני החמורה הא מיהא במצוה אחת שאפשר לעשותה היום שלא מן המובחר ולמחר מן המובחר טוב להמתין למחר ואין בזה משום מעבירין על המצות אלא שאני חוכך מאותה ששנינו בפסחים פ' האשה וכן מי שהבטיחוהו להוציא מבית האסורין אין שוחטין עליהן בפני עצמן דבבית האסורין דגוים איכא למיחש משום פיהם דבר שוא וביותר לדעת הירושלמי שהביאו שם התוס' /מהגהות ב"ד/ +ע' שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סימן י"ח) וזכר ישעיהו (ה' מעה"ק פ"ה הי"א) ונשמת אדם (כלל ס"ח) ושו"ת יהודה (סימן ל"ה) + צבי הירש אשכנזי ס"ט:

שו"ת בית הלוי דרושים דרוש ז

והנה הפסוק אומר בירמי' ט"ו שלח מעל פני ויצאו והיה כי יאמרו אליך אנא נצא ואמרת להם אשר לחרב לחרב כו', והענין דבמדרש איכה על פסוק היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח הא אם היו מוצאים מנוח לא היו חוזרים והביאור לזה דבמס' חגיגה איתא דאחוי ל' ההוא צדוקי לריב"ח עמא דאהדרינהו מרי' לאפי' מני' אחוי ל' עוד ידו נטוי' עלינו, והקשה שם מהרש"א דהרי הך קרא דועוד ידו נטויה עלינו כתיב גבי פורענות בישעי' קפיטיל ט' בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטוי', ובארנו זה ע"פ מה דמבואר בחושן משפט סימן רס"א כתב הטור דאבדה מדעת הוא הפקר וכגון המניח כיסו ברחוב דכל מי שירצה זוכה בו והקשו עליו מהא דב"ק סוף פרק כיצד הרגל זרק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל דשקיל וטרי הגמרא אי השוברו חייב או פטור וע"ש בפרש"י דמפרש זרק כלי בעל הכלי ולהטור הרי נעשה הפקר ויכול כל מי שירצה לזכות בו וכ"ש דהשוברו פטור, והפשוט דעד כאן לא כתב הטור דנעשו הפקר רק במניח כיסו בר"ה ולא איכפת ל' כלל מה שיעשה בו אם יאבד או לא ומש"ה ס"ל דנעשים הפקר אבל בזרק כלי שלו לשוברו דיש להבעלים תכלית ורצון בהכלי שרוצה לשוברו עדיין הם שלו קודם שנשברו ואינו יוצא מרשותו כלל, וזהו דהצדוקי הראה לו עמא דאהדרינהו מרי' לאפי' מני' וכוונתו הי' שהקב"ה סילק רשותו מהם לגמרי ואינם עוד ברשותו שהשליכם לגמרי, רק זה הי' שייך אם הקדוש ברוך הוא הי' מוסרם לבבל בגלות ולא הי' איכפת ל' כלל במה שיעשו המה בהם אם ירצו ישתעבדו ואם ירצו יטיבו להם הי' שייך לומר כן לכאורה, והראה לו ריב"ח דעוד ידו נטוי' עלינו דשלחם לגלות לתכלית וכוונה לסבול שמה יסורים ונענשים שם וא"כ הרי הוא כמו זרק כלי לשברו דהם שלו ואינו יוצא מרשותו, וזהו ג"כ כוונת המדרש היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח הא אם היו מוצאים מנוח לא היו חוזרים חלילה פי' דהי' סילוק רשות ומזה שסובלים תמיד היא הוכחה דעדיין הם ברשותו כבראשונה וישוב להם עוד, וזהו כוונת הפסוק שלח מעל פני ויצאו והי' כי יאמרו אליך אנה נצא פי' באיזה בחי' היא היציאה ואמרת להם אשר לחרב לחרב פי' שלא תהיו סבורים שאני משלח אתכם ויהי' לכם כפי שיזדמן אם לטוב אם למוטב רק כוונתי בו בשילוחי זה לתכלית ויש לי רצון בו שיהי' דוקא לחרב ולרעב, והוא מופת שלא גירשם לגמרי, וכדאיתא בסנהדרין דף ק"ה באו עשרה בני אדם וישבו לפניו א"ל חזרו בתשובה א"ל עבד ששחררו רבו ואשה שגירשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום א"ל הקדוש ברוך הוא לנביא לך אמור להם איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי השיב להם דהשילוח הרי לא הי' כלל בבחינת גירושין:

Question of the week

ספר מסילת ישרים פרק ד

אך ההערה לכל ההמון, הנה הוא בענין השכר ועונש עצמם בראות עומק הדין עד היכן מגיע, אשר באמת ראוי להזדעזע ולהתחרד תמיד, כי מי יעמוד ביום - הדין ומי יצדק לפני בוראו באשר השקפתו מדקדקת על כל דבר קטן או גדול. וכן אמרו רבותינו ז"ל (חגיגה ה'): ומגיד לאדם מה - שיחו, אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו, מגידים לו לאדם בשעת הדין. עוד אמרו (יבמות קכא): וסביביו נשערה מאד, מלמד שהקדוש - ברוך - הוא מדקדק עם חסידיו כחוט השערה.

אברהם, הוא אברהם האהוב לקונו עד שהכתוב אמר עליו (ישעיה מא): אברהם אוהבי, לא פלט מן הדין מפני דברים קלים שלא דקדק בהם. על שאמר "במה אדע", אמר לו הקדוש - ברוך - הוא, חייך, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך (פר"א מח). על שכרת ברית עם אבימלך בלא ציוויו של מקום, (ב"ר נד) אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שאני משהא בשמחת בניך שבעה דורות (שם פט). יעקב, על שחרה אפו ברחל שאמרה לו הבה לי בנים, אמרו במדרש, זה לשונו: אמר לו הקדוש ברוך - הוא, כך עונים את המעוקות? חייך, שבניך עומדים לפני בנה (שם עא). ולפי שנתן את דינה בתיבה כדי שלא יקחה עשו, אף - על - פי שכונתו היתה ודאי לטובה, אך לפי שמנע חסד מאחיו, אמרו במדרש (שם ע"ו): אמר לו הקדוש - ברוך - הוא, למס מרעהו חסד (איוב ו), לא בקשת להשיאה למהול הרי היא נשאת לערל, לא בקשת להשיאה דרך היתר הרי היא נשאת דרך איסור. יוסף, לפי שאמר לשר - המשקים כי אם זכרתני אתך, נתוספו לו שתי שנים, כמאמרם זכרונם לברכה (שם פ"ט). יוסף עצמו על שחנט את אביו בלי רשותו של מקום, או לפי ששמע עבדך אבינו ושתק, למר כדאית לה ולמר כדאית לה, מת לפני אחיו (שם ק). דוד, לפי שקרא לדברי תורה זמירות, נענש, שנכשל בדבר עוזא ונתערבבה שמחתו (סוטה לה). מיכל, לפי שהוכיחה את דוד במה שרקד בחוץ לפני הארון, נענשה שלא היה לה ולד אלא במותה (שמואל ב ו). חזקיהו, לפי שהראה אל שרי מלך בבל את בית נכתה, נגזר על בניו להיות סריסים בהיכל מלך בבל (מלכים ב כ). ורבים כאלה מאד.

ובפרק הכל חייבים אמרו (חגיגה ה): רבי יוחנן כד הוה מטי להאי קרא הוה בכי, וקרבתני אליכם למשפט והייתי עד ממנה וגו', עבד ששוקלים עליו קלות כחמורות, תקנה יש לו? ובודאי שאין כונת המאמר שיהיה העונש על שתיהן אחד, כי הקדוש - ברוך - הוא אינו משלם אלא מדה כנגד מדה. אמנם הענין הוא, שלענין משקל המעשים כך עולות בכף הקלות כמו החמורות, כי לא ישכחו החמורות את הקלות ולא יעלים הדיין עינו מהם כלל כאשר לא יעלים מהחמורות, אלא על כולם ישגיח ויפקח בהשואה אחת, לדון כל אחד מהם ולהעניש אחר - כך על - כל - אחד כפי מה שהוא, והוא מה ששלמה המלך עליו השלום אומר (קהלת יב): כי את - כל - מעשה האלקים יביא במשפט וגו', כי כאשר אין הקדוש - ברוך - הוא מניח מלשכוח כל מעשה טוב קטן - כמות שהוא, כן לא יניח מלשפוט ולהוכיח כל מעשה רע קטן כמות שהוא, ולהוציא מלב הרוצים להתפתות ולחשוב שלא יעלה האדון ברוך - הוא בדיניו הדברים הקלים ולא יקח חשבון עליהם, אלא כלל הוא (בבא קמא נ): כל האומר, הקדוש - ברוך - הוא ותרו, הוא, יתותרו מעוהי. וכן אמרו: אם אומר לך יצר הרע, חטא, והקדוש - ברוך - הוא מוחל לך אל תשמע לו. וזה דבר פשוט ומבורר, כי הנה אל אמת ה'.

והוא מה שאמר משה רבנו עליו השלום (דברים לב): הצור תמים פעלו כי כל - דרכיו משפט אל אמונה ואין עול וגו', כי כיון שהקדוש ברוך הוא רוצה במשפט, הנה כך הוא עובר על המשפט, העלים את העין מן הזכות כמו מן החובה. על כן אם משפט הוא רוצה, צריך שיתן לכל איש כדרכיו וכפרי מעלליו בתכלית הדקדוק, בין לטוב בין למוטב, והיינו, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, שפירשו ז"ל (ספרי): לצדיקים ולרשעים, כי כך היא המדה ועל הכל הוא דן ועל כל חטא הוא מעניש ואין להמלט.

ואם תאמר, אם כן, מדת הרחמים למה היא עומדת, כיון שעל כל פנים צריך לדקדק בדין על כל דבר? התשובה, ודאי, מדת הרחמים היא קיומו של עולם, שלא היה עומד זולתו כלל וכלל. ואף על - פי - כן אין מדת הדין לוקה, וזה, כי לפי שורת הדין ממש, היה ראוי שהחוטא יענש מיד תיכף לחטאו בלי

המתנה כלל, וגם שהעונש עצמו יהיה בחרון אף, כראוי למי שממרה פי הבורא יתברך שמו, ושלא יהיה תיקון לחטא כלל, כי הנה באמת, איך יתקן האדם את אשר עיות והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו, הרי שנאף, איך יוכל לתקן הדבר הזה? היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?

אמנם, מדת הרחמים היא הנותנת הפך השלשה דברים שזכרנו: דהינו, שיתן זמן לחוטא ולא יחד מן הארץ מיד כשחטא, ושהעונש עצמו לא יהיה עד לכלה, ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרטת הנדר ממש - שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו'): וסר עונך וחטאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע.

וזה חסד ודאי שאינה משורת הדין, אך על - כל - פנים הנה הוא חסד שאינו מכחיש הדין לגמרי, שהרי יש צד לתלות בו, שתחת הרצון שנתרצה בחטא וההנאה שנהנה ממנו בא עתה הנחמה והצער. וכן אריכות הזמן איננו ויתרון על החטא, אלא סבלנות קצת לפתוח לו פתח תקון. וכן כל שאר דרכי חסד: כענין ברא מזכה אבא (סנהדרין קד), או מקצת נפש ככל הנפש (קהלת רבה ז כז), המוזכרים בדברי החכמים, דרכי חסד הם לקבל את המעט כמרובה, אך לא מתנגדים ומכחישים ממש מדת הדין, כי כבר יש בהם טעם הגון להחשיב אותם. אך שיותרו עבירות בלא כלום או שלא ישגיח עליהם, זה היה נגד הדין לגמרי, כי כבר לא היה משפט ודין אמיתי בדברים, על כן זה אי אפשר להמצא כלל. ואם אחד מן הדרכים שזכרנו לא ימצא לחוטא להמלט, ודאי שמדת - הדין לא תשוב ריקם. וכן אמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב): מאריך אפיה וגבי דילה. נמצא, שאין לאדם הרוצה לפקוח עיניו פיתוי שיוכל להתפתות בו לבלתי הזהר במעשיו בתכלית הזהירות ולדקדק בהם תכלית הדקדוק. הן כל אלה ההשקפות שישקיף עליהן האדם ויקנה במדת הזהירות ודאי, אם בעל נפש הוא.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ עמוד ב

ר"ש בן יוחי אומר: אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה - איבד את הראשונות, שנאמר: צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו; ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה - אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר: ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו. וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכויות! אמר ריש לקיש: בתוהא על הראשונות.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Question 1 *click here*

Answers to the Question 2 *click here*

Answers to the Question 3 *click here*

Answers to the Question 4 *click here*

Answers to the Question 5 *click here*

Answers to the Question 6 *click here*

Answers to the Question 7 *click here*

Answers to the Question 8 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 37 DNA in Halacha

Comment 1 *click here*

Show 161 Beards and Shaving in Halacha

Comment 1 *click here*

Show 184 Chinuch Habanos

Comment 1 *click here*

Show Suggestions

Daled Minim *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the show

See *attached*

M. Lewis

Show Suggestions

Hi R' Lichtenstein,

Firstly thank you for your enjoyable and enlightening weekly podcast. I am a medical student in the New York area, and I have been learning some of the Sugya of alternative medicine in Halacha. I recently came across Rabbi Szmerla's book ("Alternative Medicine in Halacha") along with its many glowing Haskamos from true גדולי הפוסקים ורבנים.

I am simply trying to understand the reasoning behind the growing movement in the Frum (particularly Litvish) community to rejecting modern medicine and opting for unproven, bizarre treatments of alternative medicine (along with opposing vaccinations) that have been proven to be at the very best no better than placebo. It seems that there is some driving idea behind the movement because no real substantial arguments are presented by its proponents, yet they seem to be so adamant in their views.

These same people would never accept such weak arguments while learning a Sugya in ש"ס, yet when it comes to accepting these therapies they provide almost no evidence behind their reasoning. I was wondering if you could perhaps do a podcast on this topic, so that some of the views of the leaders of this group could be presented, since I personally have not been able to understand them.

Thank you and Kol Tuv,

Alex G.

Response: If you look at the Haskomas the great majority of them just wish him well with a prosperous life etc and don't mention agreeing with him.

I enjoy your shows very much. Here is a topic for you:

Kollel is considered "sacrosanct" according to some of your guests. Is this creating a society dependent on welfare? And what is the long term effects of welfare on children? Are the children developing a mindset of dependency?

Thank you for your consideration,

Gabriel Oak

Shabbos candles for they instill peace in the home. I knew my wife would be hurt if I lit the *Chamukah* candles without her presence and since peace in the home is more important than *Chamukah* candles, I waited for her return.”⁵⁸

Now that we know the importance of *Sholom Bayis*, what does *Sholom Bayis* mean? *A peaceful home.*

A) What’s so vital about *peace*? The *Mishnah*⁵⁹ says, “Peace is the vessel for blessing.” To which *Rebbe Shimon bar Yochai*⁶⁰ states, “... He [G-d] Is peace, His Name is peace⁶¹ and everything is bound in peace.”⁶² A person who brings peace into his house is considered by G-d as if he brought peace to the entire Jewish people.⁶³ The *Sifra*⁶⁴ emphasizes: “Peace is the seal of all blessings, because, without peace, prosperity, health, food and drink are WORTHLESS.” In addition, “The whole purpose of the *Torah* is *peace*.”⁶⁵ Yet, Shlomo HaMelech⁶⁶ goes to the extreme, “A slice of dry bread in a home with peace is better than a wealthy house filled with strife.”

How to obtain a *PEACEFUL* marriage. Unfortunately, Dale Carnegie did not write a book on this subject. However, Rabbi Shafier recommends that both spouses need to turn off their “WII” FM station. What station is that? **What’s In It For Me!** Therefore, both spouses need to turn off their individual “WII” FM station and need to turn it on to their unified “WII” FU station - **What’s In It For Us!**

B) What is so unique about a *bayis*? The *Gemara*⁶⁷ says that the woman is the foundation of the house, for she is responsible for building a faithful house in *Yisrael*. Rav Yose declared, “I have never called my wife ‘my wife’ but only, ‘my *bayis*’ for she is the essence of the home.” *Rashi* explains that this was a way to express great appreciation to the wife as the pillar of the home, as she is the *ikar*, primary force that governs and maintains the home.

Rabbi Yitzchak Shkop⁶⁸ says that this notion lies at the heart of the requirement that the *Kohen Gadol* have a wife prior to commencing the *Yom Kippur* service at the *Beis HaMikdosh*, for otherwise he would not be able to fulfill the Torah’s command: ‘and atone for himself and for his household:’ for our Sages explain that ‘his household’ is his wife.

In addition, the *posuk* says, “You shall rejoice, you and your household.”⁶⁹ *Rashi* explains that the word “household” or “home” is used as a synonym for one’s wife.⁷⁰

---

⁵⁸ *To Be A Mentch* by Yitzchak Shkop, page 214.

⁵⁹ *Uktzin* 3:12.

⁶⁰ *Zohar* volume 2, *Vayikra*, page 10b.

⁶¹ see *Shoftim* 6:24.

⁶² see *Avos* 1:18 and *Berachos* 8a.

⁶³ *Avos D’Rebbe Nosson* 28:3.

⁶⁴ *Bechukosai* 1:8 “שמא תאמר” and *Rashi on Vayikra* 26:6 “ונתתי שלום”.

⁶⁵ *Gittin* 59b.

⁶⁶ *Mishlei* 17:1. See also Artscroll *Bava Metzia* 59a, note 30.

⁶⁷ *Shabbos* 118b.

⁶⁸ *To Be A Mentch*, page 210.

⁶⁹ *Devarim* 14:26.

⁷⁰ *Artscroll Yevamos* 62b, footnote 35.

The *Gemara*⁷¹ states something very crucial: “A person must always be careful about his wife’s honor because blessing is found in a person’s house only on account of his wife.”

In fact, Rebbe Shimon bar Yochai says that the wife brings the Divine Presence into the home and that brings special blessings to the household and its possessions. He⁷² states the following:

“When a man is in his home, the mainstay of the home is his wife,⁷³ because the Divine Presence does not leave the house in the merit of his wife, as we learned from the words, ‘and Yitzchak brought Rivkah to the tent of his mother Sarah – and the candle was relit as it was at the time of his mother Sarah, as the Divine Presence returned in the merit of his wife Rivkah.’”⁷⁴

On a deeper level, Rav Moshe Cordovero zt”l⁷⁵ says that a man’s primary attachment to the *Shechinah* is through his wife. Therefore, our Sages teach that when there is peace and harmony between a *man* and his *wife* the *Divine Presence* dwells with them.⁷⁶

Got a slow business? *Rashi*⁷⁷ says that a wife, in the Torah, is referred to as “bread,” the symbol of one’s livelihood. This means, that success in one’s livelihood is dependent on how he treats his wife. As Rava told the people of Mechoza, “Honor your wives in order that you become wealthy.”⁷⁸ I guess a fringe benefit of marriage is getting wealthy. In addition, Rav Menachem Meiri or known as the Meiri says, “It is the wife who protects and preserves the household and that is the blessing that she brings into her husband’s possessions.”⁷⁹

Rabbi Anava says the following: A young man once came to the Rabbi Menachem Mendel Schneerson zt”l and asked him, “Is it true that folding my tallis *Motzei Shabbos* is a remedy for *Sholom Bayis*? The *Rebbe* told him, “No, fold your sleeves and wash the dishes. That’s going to be a remedy for *Sholom Bayis*.”

Furthermore, “A man is obligated to remember his wife when he is about to embark on a journey.”⁸⁰

C) What can one do to prevent his *Sholom Bayis* from becoming lethargic?

- 1) When his wife walks into the room he should stand up for her and vice versa: once in *morning* and once in the *evening*.
- 2) The *Gemara*⁸¹ says, “Before you ASK *Hashem* for what you WANT, first THANK Him for what you HAVE.” Therefore, before retiring for the night - both the husband and wife - should thank each other for what one does for the other.⁸²

Then, they should take a piece of PAPER and ask each other:

- What they would like to succeed in - their *physical* and *spiritual* endeavors.

---

⁷¹ See *Artscroll Bava Metzia* 59a, note 35.

⁷² *Zohar* volume 1, *Bereishis* 50a “ראי תימא”.

⁷³ See *Maharsha, Chiddushei Aggados on Sotah* 44a “ביתך זו אשה”.

⁷⁴ *Bereishis* 24:67.

⁷⁵ *Tomer Devorah*, chapter 9 “לעשות שהשכינה תדבק בו על ידי ההתנהגות עם אשתו”.

⁷⁶ See *Rashi* to *Sotah* 17a “שכינה ביניהם” and “לא זכו אש אוכלתך”.

⁷⁷ *Bereishis* 39:6 “כי אם הלאם”.

⁷⁸ *Bava Metzia* 59a.

⁷⁹ *To Be A Mentch* by Rabbi Yitzchak Shkop, page 216.

⁸⁰ *Yevamos* 62b.

⁸¹ *Berachos* 31b.

⁸² They should read together *Let There Be Rain* by Rabbi Shimon Finkelman and Rabbi Zechariah Wallerstein.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד ב

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין, שלא לבייש את מי שאין לו, כל הכלים טעונין טבילה. ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות: בחור! שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה, שקר החן והבל היפי אשה יראת ה' היא תתהלל, ואומר: תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל עמוד ב- דף לא עמוד א

אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות. אלא חמשה עשר באב מאי היא וכו' הרוגי ביתר לקבורה. ואמר רב מתנה: אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב - שלא הסריחו, והמטיב - שנתנו לקבורה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מח עמוד ב

אמר רב נחמן: משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ, דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים. דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תקן על הבית הגדול והקדוש, הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר. דאמר רב מתנא: אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב - שלא הסריחו, והמטיב - שניתנו לקבורה.

דעת זקנים מבעלי התוספות פרשת משפטים פרק כב פסוק ל

ובשר בשדה טרפה וגו'. מאחר שהכלב מסר נפשו על הטרפה כשבא הזאב לטורפה לא תהיה כפוי טובה כנגדו שכשיהיה לך טרפה שתשליכהו אליו בשכר ששמרה עד עתה שלא נטרפה וגם שומר עוד האחרות כי כן דרך העולם להעמיד כלבים לשמור הצאן מן הזאבים:

רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה יט- הלכה כ

וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה בנחת ולא יהיה עצב ולא רוגז.

וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא, וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח.

Rabbi Nissan Kaplan

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א

רב הוה קא מצערא ליה דביתהו, כי אמר לה עבידי לי טלופחי - עבדא ליה חימצי, חימצי - עבדא ליה טלופחי. כי גדל חייא בריה, אפיך לה. אמר ליה: איעליא לך אמך! אמר ליה: אנא הוא דקא אפיכא לה. אמר ליה, היינו דקא אמרי אינשי: דנפיק מינך טעמא מלפך, את לא תעביד הכי, שנאמר: למדו לשונם דבר שקר העוה וגו'.

שו"ת הרמ"א סימן יא

כתב התנצלות בענין מעשה שנעשה בשנות טעמים מפני רדיפת שלום, יבינו הקורא מעצמו מתוך דברי ענין ההתנצלות בעצמו

גרסינן ביבמות פרק הבא על יבמתו: אמר ר' אלעאי משום רבי אליעזר בר' שמעון מותר לשנות בדבר השלום, שנאמר אביך צוה וגו' אנא שא נא וגו' ר' נתן אומר מצוה, שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו' דבי ר' ישמעאל תנא גדול השלום שאף הקדוש ברוך הוא שינה בשבילו דמעיקרא כתיב ואדוני זקן ולבסוף כתיב ואני זקנתי עכ"ל הגמרא. תו גרסינן במכות פרק ב': אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפילו על חנם היא באה מנלן מאחיתופל, שבשעה שכרה דוד השייתין קפא תהומא בעי למישטפיה לעלמא, אמר להו מהו לכתוב שם אחספא ומשדא בתהומא דליקו אדוכתיה, ליכא דאמר ליה מידי. אמר כל היודע דבר זה ולא אמרו יחנק בגרונו. נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, כל העולם כולו לא כ"ש, א"ל שרי כו'. למדנו מכאן דמותר לשנות מפני השלום ומותר לעבור על מדבר שקר תרחק גם דוחה לא תעשה שבתורה שהיא לא תעשון כן לה' אלהיכם שהיא אזהרה למוחק השם כדאיתא בספרי פרשת ראה ומנאה הרמב"ם ז"ל והסמ"ג במנין המצות וא"כ אומר שה"ה שדוחה לאו של מוציא שם רע, דמותר להוציא ש"ר אם כוונתו לשמים ולתכלית טוב כדי לעשות שלום, ע"ד שאמרו בנזיר פרק מי שאמר הריני נזיר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה וראייה מיעל כו', וק"ו הוא מסוטה שאמרה תורה לעבור מצות ל"ת בשביל הבאת שלום בין איש לאשתו. כ"ש בין שארית ישראל המפוזרין מעט הנה מעט הנה שומרי מצות השי"ת ודתו, שעת לעשות לה' להפיר תורתו כדי להביא שלום על ישראל ולהסיר מביניהם דברי ריבות וקטטות אשר בינותם, ולהרים מכשול מדרך עמנו פנות דרך מן התקלות. אך הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות אמנם הוא ע"ד שאמרו רז"ל בנזיר פרק מי שאמרו: וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל ללוט ושתי בנותיו הם נתכוונו לשם מצוה עליהם נאמר וצדיקים ילכו בם, הוא שנתכוין לשם עבירה עליו נאמר ופושעים יכשלו בם. ומה מאד נמלצו בזה דבריהם באמרם בזה במסכת ב"ב ז"ל: אוי לי אם אמר אוי לי אם לא אומר כו', ולבסוף אמרה כדלעיל.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף טז עמוד ב- דף יז עמוד א

תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חגיגת או סומא, אומר' לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה:

מדבר שקר תרחק! אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגנו בעיניו? הוי אומר: ישבחנו בעיניו, מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד ב

אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו.

Dr. Meir Wikler

משנה מסכת עוקצין פרק ג משנה יב

אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקדוש ב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כ"ט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה.

רמב"ם הלכות אישות פרק יג הלכה יד

האומר לאשתו אין רצוני שיבואו לביתי אביך ואמך אחיך ואחיותיך שומעין לו ותהיה היא הולכת להם כשיארע להם דבר, ותלך לבית אביה פעם בחודש ובכל רגל ורגל, ולא יכנסו הם לה אלא אם אירע לה דבר כגון חולי או לידה, שאין כופין את האדם שיכנסו אחרים ברשותו. וכן היא שאמרה אין רצוני שיכנסו אצלי אמך ואחיותיך ואיני שוכנת עמהם בחצר אחת מפני שמריעין לי ומצירין לי שומעין לה, שאין כופין את האדם שישובו אחרים עמו ברשותו.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פז עמוד א

משנה. האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה - תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל במקום שהיא רוצה. יתום ששחטו עליו אפוטרופסין - יאכל במקום שהוא רוצה. עבד של שני שותפין - לא יאכל משל שניהן. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל משל רבו.

גמרא. שמעת מינה: יש ברירה. - מאי רוצה - בשעת שחיטה. ורמינהו: אשה, רגל הראשון - אוכלת משל אביה. מכאן ואילך, רוצה - אוכלת משל אביה, רוצה - משל בעלה! - לא קשיא: כאן - ברדופה לילך, כאן - בשאינה רדופה. דכתיב אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום, ואמר רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה. כדכתיב והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. אמר רבי יוחנן: ככלה בבית חמיה, ולא ככלה בבית אביה.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן יב

ולכן לדינא אין כתר"ה יכול למחות ביד אשתו הרבנית החשובה מללבש פאה נכרית, שאף אם כתר"ה רוצה להחמיר אינו יכול להטיל חומרותיו עליה שזהו רק דין שלה, וכיון שהיא עושה כדין שהוא כרוב הפוסקים ושגם נראה כמותם, אינו יכול להחמיר עליה אף אם לא תכסה כלל הפאה נכרית, וכ"ש כשרוצה להלביש כובע עליה שיכסה רוב מהפאה נכרית שאין לכתר"ה להקפיד כלל. ואם כתר"ה הוא מהנוהגין להתגלח בסם ומספרים

כעין תער ולא חש על עצמו למראית עין שהוא רק מטעמים שבארתי ודאי לא שייך שיחמיר עליה בפאה נכרית שהרי הוא כסותר הנהגת עצמו שאותן הטעמים איכא בזה עוד מכ"ש כדבארתי. ידידו, משה פיינשטיין.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן לב

הנה ברור כדכתבתי באו"ח ח"א סימן קנ"ח דאשה נשואה צריכה להתנהג במנהגי הבעל בין לחומרא בין לקולא שהרי היא ברשות הבעל ואין לך אין דעתו לחזור כזה, והא דכתבתי באה"ע ח"ב סימן י"ב לענין פאה נכרית שאין הבעל יכול למחות ביד אשתו מללבוש פאה נכרית הוא משום שדין שלה הוא ולא שייך זה למנהג הבעל, וגם בפאה נכרית ליכא מנהג ברור כל כך מאחר שהוא כמעט בלא טעם כדכתבתי שם, ובאה"ע ח"א סימן נ"ט לענין גילוח השערות הוא ענין השייך להבעל דמקפיד ע"ז כמפורש במתני' דנזיר דף כ"ח ע"א לכן צריכה לנהוג כמותו וא"כ ל"ק כלום. ומאמר כתר"ה לא ראינו אולי יטריח כתר"ה וישלח מאמרו עוד הפעם.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קמא עמוד א

וליתי עשה ולידחי עשה; מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה? סלקא דעתך, הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה: שמו של הקדוש ברוך הוא שנכתב בקדושה ימחה על המים, והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר - אסור בתשמיש המטה, דכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים, אהלו - זו אשתו, מכאן שאסור בתשמיש המטה, מהו דתימא: כיון דאסור בתשמיש המטה, ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן, קמ"ל.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן נא

בענין לעשות מקוה בעזרת נשים של בית הכנסת ז' כסלו תרצ"ב ליובאן. מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר שמעון טרעבניק שליט"א.

ענף א: בדבר אם יש להתיר לעשות מקוה בעזרת נשים של ביהכ"נ ואם מהני מכירה לזה. והנה ספקת כתר"ה הוא רק מחמת שא"א לעשות במכירת ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר שמפורש ברא"ש פ"ז דמגילה סי' א' ואיפסק בשו"ע או"ח סי' קנ"ג ס"ט שמותר ובלא ז"ט"ה במעמד אנשי העיר מפורש במשנה מגילה דף כ"ז לרבנן שאסור לעשות בית הטבילה ואיפסק כן שם בש"ע או"ח קנ"ג ולא כתבת צדדי הספק, כי ההכרח להסיר תקלה ומניעת פו"ר הביא הספק, משום שא"א לעשות במקום אחר שאין נותנין מהממשלה רשות לעשות במק"א.

והנכון לע"ד להתיר בכגון זה בג' טעמים, חדא דאף אם נימא שאין שום צד היתר לסלק הקדושה אבל הלא האיסור הוא משום כבוד ה' משום שהמקום הוא מקום מקודש לתפלה ולתורה וגם הוא רק איסור מדרבנן כדאיתא בר"ן מגילה שם, /כ"ז/ וא"כ הא מצינו גדולה מזו שהתירה תורה למחות שמו הגדול שנכתב בקדושה שהוא יותר זלזול בכבוד ה' והוא איסור דאורייתא, כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, וגם עומדת בעזרה בראש פרוע ולב מגולה, וא"כ כ"ש שיש ללמוד מזה שמותר לזלזל בקדושת ביהכ"נ לעשות מקוה שהוא ג"כ לעשות שלום בין איש לאשתו ונוסף לזה לסלק מניעת פו"ר והסרת תקלה לא רק לאחד אלא לקהל גדול.

וחזינן שהוא ק"ו גמור וליכא למידחי דהתם הכשרו בכך דהא אחיתופל למד מזה שמותר לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא במכות דף י"א, וכן בנדריים דף ס"ו להתיר זלזול בכבוד ת"ח כדי לעשות שלום בין איש לאשתו. ואף ר"ש שפליג התם/נדריים ס"ו/ הוא מטעם שפירש הרא"ש שם דל"ד להשקאת סוטה שקינא לה בעלה לשם שמים על שראה בה שהיתה עוברת על דת יהודית והכא הדירה שלא לשם שמים ואין כדאי לדחות מפני השלום שביניהם כבוד ת"ח כיון שהוא גרם לזה ויגרשנה ותנשא לאחר, אבל הכא ודאי יש ללמוד מהשקאת סוטה לר"ש. והכא הוא עוד כ"ש דהכא הא לא יועיל אף גירושין לינשא לאחר. ויותר מזה מצינו בחולין דף קמ"א שמצריך קרא מטעם זה שלא ידחה עשה דמצורע את העשה דשלוח הקן אף שבכ"מ אין עשה דוחה עשה משום שגדול השלום בין איש לאשתו מזה שאמרה תורה בסוטה שמו של הקדוש ברוך הוא שנכתב בקדושה ימחה על המים ומצורע אסור בתשמיש המטה אף שבמצורע הוא רק זמן קצר עד ששיג אחרים עכ"ז היה מקום ללמד עד שהוצרך קרא ע"ז שלא ידחה העשה דשלוח הקן א"כ כ"ש בעובדא דידן שיש ללמד להתיר איסור כבוד ביהכ"נ לעשות שלום כיון שא"א להשיג מקום אחר, ולכן הוא טעם ברור להתיר אף אם לא היה עצה לסלק קדושת ביהכ"נ.

רש"ר הירש בראשית פרק ב פסוק ה

המלים "שדה" ו"אדמה" מצויות כאן בפעם הראשונה, והן מראות מיד, שהגענו אל תחום האדם. עד כה הוזכר רק שם "ארץ" דרך כלל. אולם, "שדה" הוא חלק של הארץ, והוא נתייחד לאדם לצורך מזונו. דומה, כי "שדה" קרוב ל"שדה", שהוא השורש של "שד". ואכן, זו גם משמעות של "שד": חלב האם הופרש מן הגוף, מכלל מיציו וכוחותיו; והוא זורם בשד - לצורך מזונו של ולד. מאידך, קרוב "שדה" ל"צדה" = "צוד", "ציד": לבקש דבר בדרך מלאכותית. אותיות צד"י ושי"ן מביעות גוונים של מלאכותיות. שי"ן ממוצעת בין שי"ן לצד", - בין טבעיות גמורה (שי"ן) לבין מלאכותיות גמורה (צדי). אמור מעתה: "שדה" ממוצעת בין "שד" ל"ציד". ואשר לאדמה הרי אין היא "ארץ" בתורת גוף קוסמי, אלא "אדמה" כמשמעה: היא "נשואה" לאדם ומסורה לו כתחום פעילותו. - "שיח" מציין צמיחה דרך כלל. הוא מציין אפוא גם את צמיחתו הרוחנית של האדם. (השואה "חריש", "שעיף", "מלה" (משורש "מלל"), "עצה" = "עץ". וכן "שמח" = "צמח", "שוש" = "צוץ"). לדעת חז"ל מציין "שיח" בייחוד: תפילה (בראשית רבה יג, ב). נמצאת אומר: המתפלל שותה לרוייה ממעיין החיים הרוחניים; הוא משקה ומרווה את כל נימי נפשו כדי להוציא פרח ולהציץ ציץ.

רש"ר הירש פרשת נח פרק יא פסוק ל

"עקר" קרוב ל"אגר", "חגר". "אגר" = לכנוס; "חגר" = לקשור חגורה; "חגר" בארמית = פיסח. הוראת היסוד: לעצור ולכנוס כוחות, ומכאן גם: לעצור ולעכב תנועה. ומכאן שתי משמעויות ל"עקר"; האחת: נקודת הריכוז לכוחות התנועה, נקודת המוצא להם, ומכאן "עקר" ובארמית "עקר" = שורש. והשניה: לעצור את התנועה בנקודת מוצאה, ומכאן: לעקור את הנטוע, לעקר בהמה. ומכאן גם "עקר", "עקרה". העקרות היא מעצור בשורש הפריה. קרוב לכך גם "חקר": נקודת השורש והמקור של עצם; "חקר": להגיע עד אותה נקודה. גם שורש "עכר" קרוב למושגים אלה. והשואה את קרבת "שמח", "שוש" - ל"צמח", "צוץ". "צמיחת" הרוח היא "שמחה"; אם "תציץ" הרוח ותפרח, יהיה "ששון". וכעין זה קרבת "עקר", "עכר": העוקר מעכב את צמיחת הגוף, העוכר - את פריחת הרוח. נמצאת משמעות "עכר": להעצב.

רש"ר הירש פרשת תרומה פרק כה פסוק לט

אם נסכם אפוא כל מה שידוע לנו על משמעות האור במקומות מרובים במקרא, הרי שמושג "הדעת" יהיה בו רק משום סיכום חלקי וחד - צדדי של המושגים וההשקפות המיוצגים במקרא על - ידי "האור". "תנועה" היא הצד האחר, אשר יחד עם הדעת ממצה את פעולתו ובכך את משמעותו של "האור"; תנועה - לא במובן המיכני של שינוי - מקום חיצוני, אלא תנועה באותו מובן אורגני שהוא המושג המשותף לכל תהליכי ההתפתחות האורגנית, החיונית והרוחנית - וכולם אינם אלא מקרים של תנועה. האור מאיר ומעורר לחיים - שתי הפעולות האלה עושות את האור משל לדעת, ויחד עם זאת לשמחת החיים. כי השמחה אינה אלא תחושת ההפנמה של צמיחת החיים (השווה: "שמח" = "צמח", "שיש" = "צוץ", וראה פי' בראשית ב, ה). עתה ניגש אל תחום המחשבה של הסימבוליקה היהודית בכלל, ומחשבת הסמלים של המקדש בפרט, ואל תחום ענייני האדם הרוחניים והמוסריים, הן מבחינה אינדיבידואלית הן מבחינה לאומית; בתחומים אלה נבקש את היסוד שממנו

דעת ומעשה, אור וחיים, היסוד שהוא מאיר ומניע כאחד, ולכן ביטוי המתאים ביותר הוא האור. יסוד זה הוא אחד בלבד: הרוח. הרוח מעניק דעת, בינה, חכמה, ובעת ועונה אחת הוא הכוח המניע את הרצון המוסרי ואת המעשה המוסרי.

רש"ר הירש פרשת פנחס פרק כט פסוק יט

אולם היחס שבין העולה ליין דומה ליחס שבין המנחה למים. כי היין מתייחס לאישיות ה"עולה", לאדם, ואילו המים מתייחסים לנכסי הממון והרווחה הבאים לידי ביטוי במנחה, שהרי הסולת והשמן של המנחה הם גידולי קרקע והצלחת תוצרת הארץ תלויה בברכת הגשמים. במקום אחר כבר עמדנו על ההקבלה שבין שמחת הפריחה שבלב האדם לבין הצמיחה והפריחה של הצמחים. הקבלה זו רמוזה בקירבת "שמח" ו"שוש" ל"צמח" ו"צוץ" (ראה פי' בראשית עמ' לב - לג ועוד). יין "משמח לבב אנוש", ומים מצמיחים צמחים; ואם נסך העולה הוא יין, הרי הנסך המיוחס כאן למנחה איננו אלא מים. בחג בניית הסוכות והשמחה בברכת הנכסים מצטרף ניסוך המים לניסוך היין, והוא מבטא שלא רק "כל טיפת ייננו" אלא גם "כל טיפת מימינו" היא לה'. לא רק רחשי שמחת לבבנו אלא גם מתת השמים המקיימת את הווייתנו והצלחתנו הארצית - אף היא באה מאת ה' וקנויה לה'; היא מוקדשת לחיים על פי תורת ה' ויסודה ביסוד המזבח של מקדש תורתו.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף צ עמוד ב

דאמר ר' אלעזר: כל המגרש אשתו ראשונה - אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, שנאמר: וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם, ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך.